

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

Cap. sextum. De compluribus Anabaptistarum factionibus seu divisionibus earumque auctoribus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

DE COMPLVRIBVS ANABAPTISTARUM factionibus seu diuisionibus, earumque auctoribus.

CAPVT VI.

ARGVMENTVM.

- I. *Anabaptistarum secta in plures factiones diuisa.*
- II. *De ijs qui seminu promiscue viuunt.*
- III. *Munceriani & diuersi heretici ex eadem schola.*
- IV. *De Odijs Anabaptistarum inter se.*
- V. *De alijs eorum Regibus post Ioannem Leidensem.*
- VI. *D. Ioanne VVilhelmi ultimo Anabaptistarum rege, & eius morte.*

I. **Q**UEMADMODVM reliquæ omnes hæreses ita hæc quoque vix exorta, in plures factiones diuisa fuit. Neque enim in regno diaboli ulla est concordia, uti nequam spiritibus uno solū modo decepisse nō fatiis est, in dies noui aliquid comminiscitur, in dies noua discipulis suis secreta reuelat. Tanta vero est inter Anabaptistas diuersitas, vt è Sueuia aut Morauia in Hollandiam profecti, non recipiantur, nisi rebaptizati. Sic ergo multi qui infantes in Ecclesia Catholica baptizati sunt, ter baptizantur, vt testatur Schlüsselburgius libro x. i. Verum age præcipuas sectas seu factiones enatremus; omnes enim difficile, aut nobis certe, impossibile est. Sebastianus Francus in Chronicis suis LXX. ponit. (a) Quidam Apostolicos se appellant, quasi veros Apostolorum imitatores. Hi nudis incedunt pedibus, eosque mutuo sibi lauant, & bona sua relinquunt, seu in commune conferunt. Hanc enim illi veram Christianorum notam esse aiunt. Hoc charitatis esse præceptum, ab ipso Christo & Apostolis vsitatum. Non posse quem diuitem & Christianum esse simul. Et si autem lex hæc seu consuetudo inter ipsos postea mutata est, tamen hodie etiam in Morauia communem habent dispensatorem seu Oeconomum, qui æqualiter omnibus necessaria distribuit. (b) Verum age, vniuersam huius Oeconomix rationem & admirabilem ordinem inspiciamus

Iam diu est quum in sola Morauia circiter septuaginta Anabaptistarum millia numerata fuerūt. Omnes enim in vnam matriculam relati sunt, cu-

ius numerus vel crescit vel minuitur, prout plures vel pauciores nascuntur aut moriuntur. Nullas proprias, aut certe exiguas habent possessiones, sed mercede alienos agros colunt. In certas vel præfecturas diuisi sunt, & per diuersorum dominorum ditiones dispersi. Numero suo neminem adscribi patiuntur, qui manuum suarum labore victum sibi non querat, aut non opificium aliquid facit: eoque rari inter eos sunt Nobiles. Si qui vero societati eorū nomina dēt, pro gladio statim malleū aut tale aliquid instrumentum sumunt, vt eo sibi suisque more ceterorum victum querant: qui plerisque honestus & liberalis, quum multam mercedem mereant, sumtum vero faciant peperce. In vnaquaque præfectura omnes in communi viuūt; habentque singulæ Præfectum seu Regentem, cui seniores quidam ceu parastatæ adiuncti sunt. Hi diligentia quadam & industria admirabili singulis necessaria procurant. Præter hos Patrem habent, seu spiritualium rerum præfectum, qui qua publice qua priuatim eos in religione instruit & informat. Hic idem antequam ad opus exeat, quotidie orationem eis præit, quam alta voce pronuntiat, ceteri iunctis manibus ac frequentibus suspirijs silentio subsequuntur. Post præcationem quisque ad suum opus ac pensum vadit. Alijs concionibus quam precibus his publicis non vtuntur. Habet generalem præfectum seu caput suæ Ecclesiæ, sed tam secreto, vt nemini nisi ipsis tantum notū sit, & alijs non reuelaturos, promittete cogantur. Cœnam celebrant bis quotannis, tumque mares & femiæ promiscue assident, alter alterum inuitantes, sed magna cum modestia: quam non in hac solum, verum alijs omnibus actionibus adeoque tota vita mirum in modum obseruant. Eos si videas cœnaculum reficendi sui causa intrantes, mensisque assidentes, Religiosorum potius bene ordinatorum quam hominum plebeiorum & mechanicorum Conuentum dixeris. Vbi mensæ assident, quadrantem fere horæ tacite sedent vtraque manu ori admota, tumque meditari ac corde precati, adeoque sæpe in ecstasi rapi dicuntur. Idem ab eis fit, sublati mensis. Inter cœnandum aut prædendum adstat Archimandrita, (voce à Thebaidis

Mo-
a Franc. 3. part. tit. de Anab. Eder. inquisit. Euang. fol. 52. Vlenb. caus. 9. cap. 9. pag. 306. b Cura. Chron. Siles. part. 2. pag. 140. Munch. in colloq. Euang. Reform. fol. 4. Christoph. Erardus in histor. de Anab. in Morauia.

Monachis olim vsurpata, appellatus) singulorum mores obseruans, & castigans. Cibo sumto singuli discedunt, nec salutantes alter alterum, nec salutari. Duo tamen aut tres sæpe vnà spaciuntur, nec interim cum alijs sermonem miscunt. Opus miro silentio faciunt. Sæpe triginta aut quadraginta rure simul vnà laborant, alij triturantes, alij vana frumenta purgantes, alij aliud facientes (eiusmodi enim operas dominis in quorum ditionibus habitant, exhibere coguntur) tanto silentio vt vix toto die verbum ex eis audias, & in Pythagoreorum (chola educatos credas. Et in oppidis passim in vna officina triginta aut circiter laborant, tanta diligentia, vt vix oculos ad ingredientem aspiciendos, desistant; ipsi certe vtro neminem salutent aut compellent. Quando noctu laborandum est, omnes in spaciola quædam conclauia se conferunt, mates à feminis seorsim, multo pensilium lychnorum lumine illustrata, quorum fumus per fistulas quasdam superimpedentes foras exit. Tanta illis munditiæ, & præcipue silentij cura. Siloquendum sit, voce vtuntur humili & submissa. Eadem est mulierum quamuis naturâ sexus loquacium, disciplina, quæ supellectilem & cibos curant. Vix credat quisquam, quadringentos aut quingentos pueros ac puellas tanto silentio assidere, vt statuas esse putet. Ità feminis reguntur, vno & eodem vestitu, eoque simplici admodum atque inornato, omnes amicti. Tectâ pleraque sunt èstramine; in domibus tamen mira vbiq; apparet mundities.

Quando surgendi tempus est, vnus per dormitorium circumiens, clara, modesta tamen voce clamat, *Auff Brüder / Auff!* id est, Surgite fratres, eaque verba aliquoties reperit. Sacerdotes & Religiosos Catholicos non vt ceteri noui Evangelici odio & horrore habent; immo officinas eorum ingressos, nonnumquam munusculo aliquo onustos dimittunt. Sed & erga peregrinos quanta possunt maxima humanitate vtuntur. Diebus Dominicis bini per pagos & villas incedunt, ac facile agnoscentur, dicentibus passim qui eis occurrunt, *Es schind die Brüder!* id est, Fratres sunt. Eo enim nomine quum hictum alibi indignantur. (a) Nigro ijs diebus vtuntur è lana vestitu, baculosque manibus ferunt, in primo quod occurrit diuersorio mensis assident viatorum, initio magis muti quam pisces, Vbi vero vnà assidentes diligenter adspexerunt, eorumque ingenia & mo-

res paullulum cognouerunt, differere incipiunt de extremo iudicio, de pœnis æternis, de Inferno, de diabolis & eorum crudelitate in excarnificandis damnatorum animabus & corporibus; idque vnice operam dant vt audientibus timorem incutiant (neque enim alios facile quam simplices & indoctos aggrediuntur) Quod vbi animaduertunt, aliò deflexa oratione eos consolantur, ac pollicentur viam se commonstraturos, qua, vitæ omnibus istis cruciatibus & miserijs, ad æterna gaudia perueniatur. Eam vero vnica esse, vt quisque à malo posthac absteat, ac se rebaptizari sinat. Et hoc quidem astu illi ad illiciendam rudem & indoctam plebem vtuntur, dum velut gustum aliquem suæ religionis illi propinant, vt Lutherus iam suo tempore notauit. (b) Festos dies nullos obseruant, ac sine vilo intermissione laborant. Ex omnibus hæreticis nulli difficilius conuertuntur, non minus, immo multo minus quam Iudæi. Causa est, quod doctrinæ S. scripturam; moribus, externam quandam innocentiam prætexunt. Ebrios, rixosos, blasphemos, & alij eiusmodi vitij contaminatos non ferunt, sed excommunicant ac suis cœtibus excludunt (quod illi appellant in Mundum remittere) nec eos postea recipiunt. Biblijs vtuntur epitomatis, vel truncatis potius, in quibus quæ visa sunt retinuerunt, quodque de suo admistum est (cuius respectu reliquum omne fere nihil est) non minus tenaciter quam ipsum Dei verbum amplectuntur. A disputationibus abhorrent. Quod si qui prouocari certamen detrectare non possint, ita intra septa & cancellos suos se continent, vt assiliri vix possint. Hæc fere est disciplina, qua Anabaptistæ in Moravia Communitates suas regunt, in qua certe nec ordo nec quidquam quod ad religiosam aliquam domum moderandam pertinet, desiderari potest. Sed in primis fortunatum & conditionis æqualitas multos pellicere solet. (c)

Sunt etiam inter Anabaptistas qui *Puri* dicuntur quod ab omni peccato immunes se putent: eoque in oratione Dominica verba illa omittunt, *Et remitte nobis debita nostra.* Aiunt enim hominem post acceptum in ipsorum Ecclesia baptismum, peccare amplius non posse. (d) Quia enim in-

a Munch. in Euang. Reformato. b In præfat. Tom. 2. c Vide Cura. in Chron. Siles. part. 2. d Eder. fol. 53. Hofius. lib. 1. pag. 436. Gass. libr. 5. fol. 23.

quiunt, *Sanctum Spiritum nobiscum habemus, quid quid faciamus, peccatum esse non potest. Nos sumus electi ac predestinati ad salutem. Omnes unum tantum corpus, quemadmodum & unum Spiritum habemus.* Hoc eodem modo Valentiniiani loquuti sunt, ut Epiphanius testatur. Est præterea alia secta quæ *Tacentium* dicitur, qui rogati de religione sua, nihil respondent, sed oculis tantum cælum obtinentur. Alij *Separati* appellantur, qui in locis tantum solitarijs viuunt, nec vlllo alio religionis exercitio quam meditatione vtuntur; vitia sua, & in primis ignauiam & stuporem solitudine tegentes. Quæ *Precantium* vocatur secta, plena est hypochryses. Vix finita precatio, incipiunt aliam; cum hominibus numquam loquuntur, nunquam comedunt, nunquam denique quidquam faciunt, nisi prius Deum comprecati. Credo dormientes quoque orare. *Rapti* quidam appellantur, qui ab ecstasi ad se reuersi, mirabilia narrant quæ in Paradiso aut Inferno viderint; tumque ea quæ à Deo iniuncta sibi esse dicunt, sine vlla mora aut metu exsequuntur: vt is qui Anno MDXXXVI. præsentem patre atque matre fratri caput abscedit, hoc à Deo mandat sibi aient. (a)

II. Sunt etiam qui *Liberas* se nominant, quod vt sibi persuadent, nec tributum nec obedientiam cuiquam Principi aut magistratui debeant. (b) Hi matrimonium rem Spiritualem esse affirmant, eoq; feminis promiscue vtuntur, existimantes (quod de brutis vix quisquam credat) commistionem illam sine peccato esse; & sic quasi Platonicæ reipublicæ formam sequuti: ex quo facile verum videtur quod à Tertulliano dictum est, E Platonis schola multas hæreses prodijisse. His similes olim fuerunt Gnostici, & qui falso nomine Nicolaitæ dicti sunt, à Nicalao quodam, qui cum S. Stephano vnus fuit è primis Diaconis; vtque Deo liberius seruire posset, vxorem iuuenulam, forma & alijs dotibus insignem, præsentibus Apostolis abdicauit, eoque petulantibus quibusdam iuuenibus calumniandi occasionem præbuit, qui Nicolaitas se appellarunt, ad introducendam seminarem communionem. Hi apud Germanos appellantur *Freygetter* id est Libertini Spiritus, docentque quamcumque feminam, à quocumque viro suæ religionis rogatam, sui copiam facere debere, vt si ille dicat: *Spiritus meus concupiscit carnem suam*, statim illa respondeat: *Veni ergo, & faciamus mirabilia.* Felix Capito historiam recenset de quodam eiusmodi Inpirato, qui amici domum ingressus ex templo in

hæc verbo prorupit: *Spiritus sanctus mandauit mihi vt cum vxore tua cubem. Bene habet*, inquit maritus: & vxori mandat vt morem ei gerat. Interea dum lectus paratur, forte adspicit filiam & ætate & forma magis integram: statimque ad matrem, *Non hoc, ait, vult Spiritus vt tecum, sed cum filia tua cubem.* Quid sit? Vtraque Spiritui obedit, & carnem subiicit. Reuersus mane maritus (lecti enim parte nequissimo illi hirco cesserat) hominem inter filię amplexus deprehendit: & iratus, *Quid? ait, Ergo Spiritus Sanctus mentis us est? Iussit ille te cum meo vxore concumbere, & ecce tu filiam!* (c) Idem Spiritus mandat mihi vt à te poenas exigam. Demersoque in intestina eius cultello, hominem occidit. Sic alius quidam ab eodem Spiritu inspiratus, filium tamquam Isaacum immolauit. Hæc tragica sane & cruenta sunt exempla: quod sequitur plus habet leporis. Vetula quædam ad formosum iuuenem venerat, à Spiritu mandat sibi dicens vt cum eo cubaret. At ille, idem, inquit, Spiritus mihi mandauit, vt non nisi cum bellis & iuuenulis rem habeam. Contuli ego sermonem cum Anabaptistis quibusdam, qui opiniones suas non minus mordicus quam Lutherani aut Calvinistæ tuebantur. Rogati à me, communionem hæc seminarum inter suos esse pernegabant. Eri non desunt, qui ante annos non ita multos tales Synagogas in Moravia fuisse asseuerant. (d) Locus vbi monstra ista conueniebant, asseribus vndique constratus erat, quatuor digitos crassis, & tres pedes longis. Post preces peractas, diligenter respiciebant an quis iporum sectæ non particeps, cœtui interesset. Mox extinctis luminibus, quisque quam vellet arripiebat, cumque ea libidinem explebat; vbi sæpe quæ forma ceteris erant præstantiores, in magnis erant angustijs, procis tamquam de Helena inter se contendentibus; & in tanta obscuritate & tenebris congressus fiebant nefarij & incestuosi. Audiui ego è Belga, (qui quum xx. ætatis annum sine vlla religionis cura attigisset, tandem me assistente, sancto baptismi lauacro in Catholica Ecclesia ablatus est) in Hollandia paucos ante annos cœtus eiusmodi fuisse. Addebat idem, Cauponem quendam vni ex suis amicis elegantis

vir.
a Alber. contra Carlstad. m. 5. Sur. com. histor. 160. a. b Vide Præteol. catal. hæret. de Anab. Eder. in Inquis. Euang. &c. c Simile huius vide apud Alber. contra Carolstadium. m. F. & 7. d Cura. Chron. Sil. part. 2. Hortens. hist. Anab. Mon. Refor. Euang.

virgunculæ neptis suæ copiam obtulisse, si ei cœtuisse iminisceret. (a) Tota tamen hæc societas, Fraterculorum dicta, iam periisse creditur. Superest tamen etiamnum secta eorum qui ab ipsis Anabaptistis *Impuri* dicuntur, eò quod præter alia, polygamiam permittunt. Certe Ludouicum Hetslerum celebrem Anabaptistam tredecim uxores eodem tempore simul viuentes habuisse Lindanus auctor est. (b) Et Lutherus de alio quodam scribit, qui *xxiv.* habuerit, nec tamen in ijs omnibus libidinem potuerit explete. Multi quidem ab ipsis editi libri doctrinam hanc de polygamia probare videntur, improbe illud interpretantes: *Erunt duo in carne una.* Et illud Apostoli: *Vnusquisque suam uxorem habeat, & vnaqueque maritum suum;* quibus dictis tamen tamquam conitru omnis hæc turpis opinio collabascit. Fuerunt etiam qui *Deificatos* se dixerunt. Amsterodami liber excusus est, hoc titulo: *Homo Deificatus.*

III. In superiori Germania reperiuntur Munceriani: à fatuo illo burdone Muncero sic dicti, qui gladium Gedeonis datum sibi aiebat, ad nouum instituendum Christi regnum. (c) Ex hac secta aliqui cum Valentianis dicunt, Christum ex Maria Virgine non conceptum, sed per eius uterum tamquam per canalem transisse. Vnde vero hæc nimirum pater Anabaptistarum Lutherus quoque idem dixisse censetur si quidem ait. (d) *Christum corporaliter & spiritualiter à S. Virgine Maria natum fuisse:* quæ sententia à Caluinistis ei exprobratur. Idem Anabaptistæ peccatum originale pro inani commento habent: quam opinionem à Zuinglio se accepisse fatentur, (e) quod nimirum peccatum mortale sit de remissione peccatorum dubitare. Tum, *vniversos homines, immo & diabolos, postquam satis poenarum dederint, saluatum iri:* (f) qui error fuit Origenis in Concilio IV. Constantinopolitano à quingentis fere Patribus condemnatus. Ex ipsorum Doctoribus quidam credunt, *Tria esse tempora seu potius, Tres Mundos.* Primum ab Adamo vsque ad Noah, qui purgatus sit per aquam. Secundum in quo nos sumus, per ignem purgatum iri. In tertio Iustitiam regnaturam, & ante generalem mortuorum resurrectionem, Iesum Christum duo annorum millia cum Electis suis in hoc Mundo cum gaudio & voluptate victurum, earumque labores & miseras remuneraturum. Ad illum vero vsque diem, *Animas vnà cum corporibus dormire.* (g) Quam illi stultitiam à Chiliaistis hæreticis, qui tempore Sixti I. vixere, didicerunt. Inter has vero sectas nonnulli sunt, qui *veteri Testamento non*

aliam quam historicam fidem deberi asserunt, ut quod per Nouum omnino sit abrogatum. Hæc Manichæorum fuit doctrina, vt S. Augustinus scribit. (h) Aiunt illi, Mosen cum Christo non esse committendum. Sed respondet idem S. Doctor, *Eadem in veteri & nouo Testamento contineri. In illo umbras esse & figuras, in hoc corpus & res ipsas. Ibi res figuratas, hic manifestatas.*

IV. Quamuis autem hæc & aliæ omnes Anabaptistarum factiones mutuo sese oderint ac detestentur; exemplo tamen omnium hæreticorum, miro consensu in perniciem Ecclesiæ conspirant, mutuaque operas tradunt. Qui Ioannis Guillelmi vltimi Anabaptistarum regis vitam descripsit, testatur, Antuerpiæ duos è se visos Anabaptistas ad mortem damnatos. Quum more vsitato ante supplicium ad cibum capiendum confidere iussi essent, eorum alterum facere id recusasse, *Nihil hic in terris cum eo sibi rei fore, inquit, cum quo partem in cælo habiturus non esset.* Vtrumque tamen Anabaptismum prædicasse & Mennonis se discipulos rulisse. Et hæc quidem diuisio, omnis hæreseos ordinaria comes, etiam olim inter Monasterienses gliscere cœpit. Sic enim eorum quidam ipse scribit, (i) *Tot fere opiniones ac sectas inter ipsos fuisse quot Doctores; quod quisque Prophetam se iactaret, & hic cum Deo, ille cum Angelis colloquium se habuisse simularet.* Hæc Vbbo ille, qui ab Anabaptismo ad Catholicam Ecclesiam redijt, librumque *Recognitionis* edidit, Hic idem ille est, qui Theodoro Philippi Amsterodami, Dauidi Georgio monstro hominis Delphis, Simoni Mennoni Groningæ, tribus famosis Anabaptistarum doctoribus, ac diuersarum hæreseon auctoribus, manus imposuit, quorum hiltoria me vocat, vbi prius Anabaptisticorum regum catalogum, atque eorundem exitum vobis exhibuero, de quibus sane Satyricum illud potius quam, uti ille de bonis, dici possit, *Omnes vni annulo inscribi posse.*

V. De primo eorum rege Ioanne Leidenfi,

P
eius
a Similia de Caluinistis & Puritanis habet Simon Tit. in *Brizannomachia* pag. 276. lib. 3. cap. 3. b *Colloq. mens Germ.* fol. 415. b. c *Eras. Alber. contra Carolstad.* d *Luth Tom. 7. Bullinger. lib. 2. cap. 13. pag. 58.* e *Idem lib. 1. cap. 11. fol. 26.* f *Franck Chron. part. 3. tit. de Anab. Ioannis Denck. Bulling lib. 2. cap. 15.* g *Idem libr. 4. cap. 10. & cap. 4. 5. 6. 7. & seq.* h *Quæst. 33. in Num.* i *Modett. de auct. Anab. fol. 89. f. 6. Vbbo in præsar. a. b & fol. 26.*

eiusque exitu supra diximus. Post hunc alius quidam Ioannes itidem nomine, reliquias regni colligere, eiusque sedem in Belgio constituere aggressus. (a) Bruxellis & coronam & caput perdidit. Ei successit Cornelius quidam, sed eadem fortuna Vitratædi capite plexus. Post hæc inter regnum fuit duodecim aut quindecim annis, nemine tam funestū diadema suscipere auso, donec diabolus tandem spurium quendam suscitavit. Ruræmundani sacerdotis filium, qui Monasteriensis regni ruinam restaurare conaretur. Hic primo Louanium, deinde Vesaliam venit; & sub prætextu controversa quædam religionis capita discutiendi, cum variarum sectarum doctoribus, quarum mira ibi est copia & summa libertas, sermonem contulit, ac non multo post libellum de impuro eorum qui falso Evangelici dicuntur, matrimonio publicavit: in quo polygamiam defendit, & cum pregnantibus, ac cum iis qui per aetatem parere nondum possunt, concumbere, peccatum esse asserit; idque bestiarum more & exemplo probare contendit. Scriptura quoque, tamquam Delphico gladio, euincere conabatur, licet id quod vnus plus nimio habet, possidenti eripere eoque alterius paupertatem supplere & subleuare. Biblia vero non ut alij, litterali (hoc hominum ambitiosorum & mundana sapientium esse dicentis) sed mystico quodam sensu, quem scilicet Spiritus S. ipsi suggestit, interpretabatur.

VI. Hac illatione breui tempore multos sectatores attraxit; qui magistri doctrina, inopia suæ subuenire cupientes, Nobilium aliquot domos diripuerunt; ac per totam Cluiam magna incrementa sumserunt. Rege, interim latente, ac nemini nisi suis noto. Erat homo proceræ staturæ, grauitatem admirabilem, comitate tamen quadam temperatam præferens. Gladium ferebat, quem Gedeonis appellabat. Plures habebat reginas, regali ornatu conspicuas. Cetera quæ ne quisquis hic homo docuit & fecit, lubens prætereo. Captus fuit in Ducatu Cluiensi An. MDLXXIV. vnâ cum Elisabetha, primaria vxore, quam Reginam matrem appellabant, & viginti concubinis, è quibus duæ tantum supplicio affectæ sunt, reliquis ob simplicitatem vitæ gratia facta. Non sine admiratione legi potest illa disputatio, quam Elisabetha (quæ vnâ ex damnatis fuit) eam Hanebergio Prædicante Vesaliensi habuit: in qua tot scripturæ loca & sententias citat, vt aduersarium præne obruere videatur. Stultas illas persuasiones tam de religione quam de marito suo, ad extremum vsque

peruicacissimè retinuit, ac sanguine suo obsignauit.

Post sumtum de duabus reginis & proceribus aliquot supplicium, rex quoque ferreis compedibus onustus, in iudicium producit. Licet vero quintum iam annum captiuus, in carcere totus esset emaciatus, vt vix incedere posset; magna tamè & truculenta voce iudices in clamabat: *Facite de me, inquit, quidquid volueritis. Qui me creauit, qui me fecit vt sim quod sum, miracula sua ostendet vbi opus fuerit, meque è vestris manibus liberabit. Bonus enim est, & in promissis suis verax.* At vanum hoc fuit varicinium. Postquam enim miser hic homo aliquot annos inter mille miseras ipsa morte cruciabiliores, in carcere exegisset, tandem ad palmam alligatus, & lento igne exustus fuit. Nullum delictum fateri omnino voluit: sed durante supplicio, Deum inuocare, ac promissorum admonere non desistebat. Ecce cineres vltimi Anabaptistarum regis: è quibus nullus adhuc nouus phoenix prodijt. An vero futura secula aliquem productura sint, experientia docebit. Ipsa certe secta vt è Lutherana velut naufragio enata est, ita in quibusdam tantum Germaniæ, Belgij, & Poloniæ angulis delitescens, & ipsa non naufragium, sed communem cum omnibus hæresibus interitum expectat.

DE ANDREA CAROLSTADIO, nostri temporis Sacramentariorum ante- signano.

CAPUT VII.

ARGUMENTUM.

- I. Per Sacramentarios diabolus Christoprimum bellum intulit.
- II. Andreas Carolstadius primus nostri temporis Sacramentarius.
- III. Vnde suam doctrinam, se ipso teste, hausert.
- IV. Andreas Carolstadius quis & qualis fuerit.
- V. Ex amico intimo Lutheri acerrimus eidem sit inimicus.
- VI. Carolstadius primus ex sacerdotum ordine, vxorem ducit.

NON minus absurda quam furiosa Anabaptistarum secta plures mihi paginas fecit quâ
initio
a Hortens libr. de Anab. fol 84. in fine. Nicol.
Bleesdick. nar. de secta D. Georg. lit. e. 7.